

Šotha Iathašvili (Gruzie)

Významný básník, spisovatel, překladatel a kritik umění. Narozen roku 1966, básnický debut *Křídla smrti* mu vyšel v roce 1993. K dnešnímu dni vydal řadu básnických sbírek, čtyři knihy prózy a také sborník literární kritiky, za kterou získal cenu Saba v kategorii kritika roku. Iathašvili působí i jako literární překladatel, který gruzínským čtenářům představil například esej *Styly radikální vůle* Susan Sontag nebo antologii poezie amerických básníků. Dnes působí jako šéfredaktor časopisu *Akhali Saunje* a moderuje pořad *Knihovna* na Rádiu Svobodná Evropa. Je držitelem řady básnických ocenění a pravidelně se účastní mezinárodních literárních festivalů, například EST-OUEST (Die, France, 2006), Poetry International (Rotterdam, Nizozemsko, 2007), ORIENT-OCCIDENT (Curtea de Argeș, Rumunsko, 2006), Mezinárodního básnického bienále (Moskva, Rusko, 2007, 2009) a dalších. Jeho vlastní poezie byla přeložena do celé řady jazyků – vyšla například ve sbírkách *Tužka v zemi* (Krok 2016, Ukrajina), *Anthology of Georgian Poetry* (Arc Publication 2016, Velká Británie) *Aus der Ferne* (Corvinus Presse 2015, Německo), *Ich aber will dem Kaukasos zu...* (Pop Verlag 2015, Německo) nebo v *Hedendaagse poezie uit Georgia* (Poezie Centrum, Gent, Geruisloos geraas 2010, Nizozemsko).

ukázky přeložil Jakub Chrobák

Básník konce dvacátého století

Hele, pokochejte se, jak se vleče,
básník konce dvacátého století.
Zastavili ho, když chtěl, uvolňujíc si ruce,
rozhazovat kolem kytice květin a hvězdy
, a ze rtů mu vyrvali
lásku, věrnost, okouzlení, krásu
a další koketní slova.
Hele, podívejte se, jak se nese
v džísce, v ruce se mu houpe taška plná
prázdných flašek, a
vleče se k výkupu vratných láhví.
Hlavu má plnou pesimismu, ale kapsy prázdné.
Natahuje ho při čtení rýmovaných básní
a politických článků.
Ví, že na resuscitačním oddělení ohromné
nemocnice století
dodělává Poezie, on i další, jemu podobní lidé se zoufale snaží dostat ji z klinické smrti.
On a jemu podobní jsou klauni poezie konce dvacátého století.
Cirkus zemřel! A Poezie taky umře! –
svými smradlavými doušky procházejí s řehotem milionová města.
A on, když se propadl do té smrduté huby, vleče se jazykem-ulicí a hledí na to,
co mu vnutili místo hvězd a růží:
tramvaj, asfalt, kanalizace, benzín,
jednorázová injekční stříkačka, transformátor...
No a z tohoto slovního harampádí musí postavit
„stavebnici“ poezie.
Konec dvacátého století...
Není moc šancí narodit se na čerstvém vzduchu,
je mizivá šance, že se člověk narodí po pohlavním styku,
který vyšel z lásky,
je těžké narodit se bez císařského řezu,
a nenarodit se, aniž by tě kárali za celý život,
je těžké narodit se jako básník, tak, aby tě hned nenazvali bláznem,
je těžké se narodit...
A také on se narodil v křečích,
narodil se básník-klaun.
Narvali mu do palice harampádí těch nových slovíček,
aby je roztavil do klikyháků řádků a potom po nich kráčel jak po ostří břitvy.
No a on se vláčí ulicí stoupající vzhůru,

táhne se k výkupu vratných láhví,
on, básník konce dvacátého století,
hlavu má plnou pesimismu, a v ruce tašku plnou rozbitých flašek.

Zívačka

Pojď, zajdem do kina,
barvy na plátně jsou zářivější,
než na tapetách našeho pokoje.
Muži i ženy
tam mluví chytřeji, než my.

Pojď, zajdem do kina,
sedneme si vedle sebe
a vytýčíme dvě rovnoběžky
z našich očí přímo na plátno.

Pojď, zajdem do kina,
a i ty na vlastní oči uvidíš,
jak jsme si navzájem osušili zorničky
a už si vysoušíme srdce.

Pojď, zajdem do kina,
aby si naše oči odpočaly při pohledu na
smyšlené postavy,
a aby se uklidnily naše vášně na smyšlených tělech.

Pojď, zajdem do kina,
a třeba jen na hodinku zapomenem,
že poslední dobou
musíme hledat chybějící slova,
která by bylo třeba říct...

Pojď, zajdem do kina,
tam za nás budou mluvit jiní,
jiní se do sebe zamilují a budou trpět.

Pojď, zajdem do kina,
ať tam jiní souloží.
My můžeme později,
až když já vyměním spálenou žárovku,
a ty umyješ špinavé kastroly v kuchyni.

Pojď, zajdem do kina,
vždyť tam si nemusíme
vyměňovat prázdná slova,
líbat se s chutí druhořadého sýra na rtech
a hledět na sebe zbytečnými pohledy.

Pojď, zajdem do kina,
kde se můžeme schovat jeden před druhým tak,
aby ježci našeho svědomí
Nepoškrábali naše srdce.

Pojď, zajdem do kina a podíváme se,
jak umře hlavní postava.
Vždyť to je mnohem zajímavější,

než myšlenky na vlastní smrt...

Pojď, zajdem do kina,
zapadneme do křesel,
budeme se navzájem dotýkat lokty a představovat si, že
vážně chceme být spolu a
a právě proto jsme sem přišli,
jako ta dvojice,
která se objímá v první řadě.

Pojď, zajdem do kina,
ztratíme se v pohodlné tmě sálu
a vytyčíme k plátnu ty přímky,
které se už dávno neprotínají.
Pojď, zajdem do kina,
pojď, půjdeme, dokud ještě není pozdě,
dokud nezačalo poslední promítání,
prostě jen budeme hledět jeden na druhého,
na dva zívající obličaje.

Pojď, půjdem,
abychom se dobrali k bolu i radosti
neznámých,
a možná bychom se na krátkou chvíli
mohli ztratit jeden pro druhého...

Přátelství

Můj přítel je malomocný.
Nechal jsem dnes na pokoji práci
A jdu k leprosáriu
Tluču na jeho okno a pak
Skrze dávno nemyté matné sklo
Na sebe navzájem hledíme
Dlouze a nenasytně.
Když se loučíme
Rozevíráme pěsti a
vkládáme dlaně na sklo okna –
Každý ze své strany světa.

Naše ruce
Mají své styčné body.

Můj přítel se na mě usmál,
Usmál se, aby mi ukázal -
Že ode mě nežádá víc,
A s méně nesouhlasí.

Toto je skutečné přátelství.

Poezie

Poezie nikam nechodila,
Každé ráno vstávala,
močila do záchodové mísy,
myla se,
čistila si zuby a
snídala.

Poezie nikam nechodila.
Obvykle si pouštěla televizi,
poslouchala zprávy,
potom postávala u okna a
hodiny pozorovala
skelet rozestavěné budovy.

Poezie nikam nechodila.
Ohřívala si ve velkém hrnci vodu,
koupala se,
dělávala si nehty,
teple se oblékala a
omotávala si hlavu šátkem.

Poezie nikam nechodila.
šourávala se z pokoje do pokoje,
vyměňoval vyhořelé žárovky,
hřebíkem přitloukala rozviklaný věšák,
vypadané parkety vracela na své místo,
Poezie nikam nechodila.

Každý večer se uvelebila v křesle a
čekala na reportáž z basketbalu,
nový hollywoodský film a
obchodní telefonát.

Poezie nikam nechodila,
Jen občas vyšla na balkon,
dělala dřepy a máchala rukama,
Zvedala činky a
Napínala pružinu,
Aspoň dvacet až třicetkrát.

Poezie nikam nechodila.
Celé dny
byla zavřená doma a,
když se k smrti nudila,
prohlížela si staré časopisy a
zaprášené knihy.

Poezie nikam nechodila.
Jen když bylo třeba zajít pro chleba,
Koupit mléko a vybrat v bance důchod.
Poezie nikam nechodila.

Po dvanácti hodinách
Několikrát zívla,
Vypnula televizi a rozestlala.

Poezie nikam nechodila.
Vždycky spala ve svém domě,
mívala sny,
které, zapomínala hned, jak se probudila, a bezstarostně se protahovala a
potom si protírala oči.

Poezie nikam nechodila.
Vstávala každý den,
močila do záchodové mísy a
něco si pro sebe prozpěvovala.

Poezie nikam nechodila.
Neměla kam jít.

Letec

Vyletěl poprvé a –
Úspěšně –
Oslavili jej, poklonili se, blahoslavili.
Podruhé vyletěl a –
Znova úspěšně –
Přijali jej, nelitovali vody ani chleba,
Dali mu hřeben na křídla.
Potřetí vyletěl a –
Také ne špatně –
Smířili se, zvykli si.
Vyletěl počtvrté, ale –
Nespravedlivě –
Mu vynadali, že je pitomým epigonem anděla.
A když po páté – stejně – vyletěl a –
Vystřelili.
Sestřelili.

Nauč se mě nazpaměť

Nauč se mě nazpaměť,
Pak se ulož a usni.
A ráno, jak se probudíš,
Si, prosím tě, opakuj.

Když ležím vedle tebe,
Sladce usínám,
Vidím tě ve snu skloněnou
Nad mou hlavou a něco si pro sebe brumláš.
A náhle uvidím, jak ty
Mě říkáš hvězdám
A dlouhým stromům, jak ty
Začneš vyučovat předmět
S názvem „Šota“
Každému, koho potkáš.
Vyučuj mě každou noc,
Potom usni nebo bdi,
A ráno
Dej mě lidem, věcem,
Modlitbě,
Trávě.

Možná, že jsem verš, Člověk,
Nebo jen bambus.
Nauč se mě nazpaměť.
Nebo se mně prostě nabifluj.

Zásuvky popsané jako živé

Jsou pokoje ve kterých
Cítíš pohled zásuvek

Jejich malinká hrůzoplňná očka
Na okrouhlých temnějících tvářích
Se šroubkem – nosem.
Jak napřahují svůj pohled! –
220 voltů –
Ten pohled říká, že stěny
Přemýšlejí o tobě, o celé tvé rodině,
O nábytku v pokoji,
Vůbec o celém životě

Ten pohled propichuje naskrz, je krutý
Odrhují od něj děti
Vždyť ty tak často chtějí
Vypíchnout zásuvce oči hřebíkem
Děti někde cítí lest
Ale neví, co
Jestli se pokusí zásuvku oslepit
Potrestá je tím že

Ona, taková – zásuvka,
S nesmyslným výrazem
Na ploché tváři –
Bude zákeřná
Kašle na jména, která jí dali lidé
Nemá ráda, když někdo na stěnu ťuká kladivem
A po nocích všechno zasypává

Ale ani den se jí nelíbí –
Je to třesťidlo,
Ale má, tak jako svářlivá stařena –
Tak mnoho jasu
V hlubině svých temných očí

Jak vychází každodenní město

Ještě před svítáním už pracují
městští korektoři a stylisti:
zastřihávají trávu na zvlhlých trávnících
a zkrášlují fasády domů,
hledají a vyměňují
vlákna rozedřených kabelů,
řádek za řádkem
se plynule nesou v parčících,
a zkušeným pohledem probodávají spletnce ulic – tady ten pes tu nemá místo, je třeba ho odklidit, tady, mezi
stromy, se dá přidat stánek;
a tam, v té slepé uličce, lze postavit popelnici. A je to nutné.
A potom zkontrolovat, co je třeba poopravit na ulicích...
Supermarket se musí srovnat s jeho prototypem – originálem v americkém stylu,
který se už zabydlel i tady.
Zkrátka, práce je pořád dost.
Ale co tu naděláš?
Tak to mají korektoři každý den.

Od rána, s podnikavou pílí
strkají své nosy všude,
a jezdí a krácejí s prací,
jako s nějakou cenností. Výměna mostních,
pro ně spíš starých koberců asfaltu je to nejdůležitější na světě.
A když je svátek, mění vývěsky,
vylepují plakáty a všelijaké ozdoby.
Jiná věc jsou značky u cest,
ty také mění velmi důležitě.
Ke konci dne, zredigované
a po stylistických úpravách, dává se
město, tak říkajíc, do tisku
s jediným podpisem: Redaktor – Noc.

Čísníci. Kavárna ve Verijském parku

Dvěma k nám napřaženýma rukama neseš prochladlý rytmus melodie léta, a vůně,
a porozumění srozumitelnosti.
Dvěma k nám napřaženýma rukama
nakrmíš
i utěšíš.
Dvěma k nám napřaženýma rukama
jsi nám řekla: „všecko je krásné a marné“.

Tvé dopředu napřažené ruce
mají tak bezpodmínečnou pravdu
a zvedají se na malinkém círu zeměkoule
cílevědomě a smutně.

Tvé dopředu napřažené ruce
jsou znakem souručenství,
spojují život a smrt.
Prosím
tvé dopředu napřažené ruce
zvedni
a ukaž,
kdo tam je,
kdo nám to vlastně všecko
posílá ke stolu, schválně rozdělené po dvojicích,
v kavárně ve Verijském parku,
dnes, mně i mému příteli,
roku 1998, 30. července, večer.

XXX

Přitiskl ji na hrudi, a zjihla,
jako by sněhem byla.
Ukryl ji, vyplazila se plíseň,
chlebem byla.
Odstranil slupku, přestala plakat,
cibulí, cibulí byla!
Sloupal ji na nejmenší kousky, zůstala celá,
Bohyní, Izidou byla.
Spálil ji nemilosrdně, ona však neshořela –
jak prosté: rukopisem byla.
Předělal ji, ona se ale nepředělala –

skutečně: divokým ořechem byla.
Do dále ji zahodil, ona se vrátila –
co víc: bumerangem byla.
Zabil ji, objevila se mezi listy knihy na stole –
vzácným lístkem v herbáři byla.
Zvykl jsem si, ano, přemýšlel, žena –
jako by vším byla.

XXX

Vpletl jsem se ti do nerozčesaných vlasů, ty sis ale nechala vyholit hlavu a odešla, a já se sotva stihl
spasit před ohromnou metlou uklízečky v kadeřnictví.

Za několik let
pověsil jsem se na tvůj
už dorostlý cop,
vstala jsi a
prostě jsi mě druhým zmlátila.

Později
pokusil jsem se
stát kapkou šampónu,
a dokázal jsem to,
ale ty jsi mě – horkým proudem sprchy – smyla ze svých zlatých vlasů.
A když se
čistou špínou tvého těla
nasytila voda,
nesla mě ke strašnému otevřenému
otvoru na dně vany,
uviděl jsem k sobě namířený vlas a,
jako za tajuplnou jistotu,
jsem se za něj chytil...

XXX

Tvé tělo objaté
letními šaty
mně tak vzrušuje,
jako tvá duše
zachumlaná do zimního kožichu.

Já ale myslím, že
látková výměna
neprobíhá jen v organismech.
Já ale myslím, že
částičky šatů přechází do tvé krve
a oxid uhličitý tvého výdechu
je oblakem tvého pyšného kožichu.

To je chemie, ne erotika.

Je to chemie a, možná, i estetika,
ale v žádném případě ne
originální vyznání lásky.
O difúzi tvých šatů a duše
je záznam v mé učebnici chemie.

Neříkej, že jsem prostě jen sprostý chemik.

I bez toho vím, že
můj žlutý nátělník –
necenzurovaně žlutý –
je ochuzen, ale též nese stopy difúze
se slunečnicemi Van Gogha.

Daleký chléb

Přišel k tobě člověk a přitiskl se...
položil na stůl chléb, trochu zmenšil vzdálenost, došel, prošel se po tvé duši koštětem a přitiskl se...
Přišel k tobě člověk...
Kvůli tomu v pekárně koupil chleba,
vyšel do ranního města,
přetáhl ulice, přišel k tobě,
dotkl se čela tvých snů a přitiskl se...
Přišel k tobě člověk...
a měl oči, jako drahocenný kámen,
a teplý chleba...
Upekl jej ve své horké peci, na bukovém dřevě,
sežehl si ruce, vytáhl jej a vyběhl přímo do úsvitu,
do prochladlého klidu časného rána,
a přinesl ke tvému stolu,
položil mezi vázu s květinami a dózu se zákysem,
přišel k tobě, tvé srdce posypal moukou a přitiskl se...
Přišel k tobě člověk...
A včera si přes sebe přetáhl pytel a šel do mlýnice poslouchat vodu, dívat se na žernov,
i na mletou pšenici, jak se má podle starých zvyků;
a na úsvitě zatřásl mlynářů rukou na rozloučenou a vydal se k tvému domu, na cestu si upekl lavaš, přišel, položil
chléb na stůl,
po tvých rtech se prošel teplem a přitiskl se...
Přišel k tobě člověk...
Z dalekých polí, přezpíval písně, trochu zahradničil, přišel k tobě...
Nepřinesl velké bohatství...
Jen jeden teplý chleba...
Položil ho na stůl, přišel k tobě,
udělal na něm kříž a přitiskl se...
Přišel k tobě člověk...
Jeho kroky byly čestné a
ruce velké...
Prošel se koštětem po tvé duši a přitiskl se, a
Slíbil ještě jeden chleba...

Hranice mezi meteorologií a poezií

„A ujedu já na větru stejně jako Mozart. S lehkými vlnami písně v duši.“

– G. Tabudze

1

Musíme se nadobro rozloučit
se slovy, která popisují verše
podle nálady člověka
a pojmenovávají jen duševní nádivku.
Poezie dnes, zítra, a v budoucnu se musí dělat bez takových slov.

2

Dívám se z okna.
Za ním stokrát vychvalovaný déšť.
Za ním stokrát vychvalovaný sníh.
Jdu na dvůr.
Nic poetického na větru nevidím –
jen naráží do kalhot,
mlátí do obličeje a myšlenky smývá,
což prakticky potvrzuje
teorii vzniklou z mých pozorování:
poezie a meteorologie
si dávno přejí rozdělit se.
Už je ta doba. Už nastal čas
oddělené od sebe budou rozkvétat.

3

Moje babička (z otcovy strany), Mariam Natašvili,
byla meteoroložka.
Můj děda (z matčiny strany), Parmen Rurua, byl básníkem.
Od dětství jsem poetičnost cítil ve slovech,
která označovala všechny druhy oblak.
Stávalo se, že babička
mě požádala, abych se podíval na nebesa
a s výslovností jako učitelka říkala:
„Kumulus, stratokumulus“.
Od těch časů uteklo moře času.
Dnes, a není mně to líto, ani to nemám za divné,
se úporně snažím odhalit a vysvětlit
nepoetickou přírodu meteorologie
a nemeteorologickou přírodu poezie.

4

Opravdu, pro vás je lehké dovtípit se,
pro mě ne,
tím spíš, že jsem psal takové
řádky:
„Vítr v duši, vlhkooká moje Mariam.
Vítr v duši, temnota nebo bílý den ...“
A ještě mám nejednu podobnou.
Jo, není to jednoduché,
ale já to stejně dělám jen proto,
aby se v zítřejším životě poezie
z mých očí nelil déšť,
na vlasy nepadal sníh,
v duši se vítr neprocházel.

5

Napsal jsem tento cyklus
jako bych předpovídal poezii počasí.
Vyšel jsem na ulici, udělal krok a v tom okamžiku
nepoeticky vychovaný vítr
zaplácal mými kalhotami
a usilovně
mně začal šlehat do tváře.